

Kunnanhallitus 25.8.2025

TALOUSARVION JA TALOUSSUUNNITELMAN LAADINTAOHJE VUOSILLE 2026-2028

Taloussuunnittelun periaatteet

Tasapainoperiaate: Kuntalaki velvoittaa kuntaa huolehtimaan tulorahoituksen riittävydestä ja maksuvalmiuden säilyttämisestä. Suunnittelun toiminnan ja hankkeiden on oltava realistisia suhteessa käytettäviin varoihin. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Talouden tasapainoperiaate sisältää myös sen, etteivät kunnan sitoumukset ja niihin liittyvät riskit saa ylittää sen voimavaroja. Tämä edellyttää kuntakonsernin riskienhallinnan toimivuutta.

Bruttoperiaate tarkoittaa, että menot ja tulot budjetoidaan erikseen määrärahoina ja tuloarvioina. Menettely on perusteltu silloin, kun tehtävä rahoitetaan pääsääntöisesti verorahoituksella. Myös silloin, kun tehtävän menot eivät riipu siihen kohdistuvista tuloista, on bruttoperiaate ensisijainen, vaikka tulojen määrä olisi merkittävä.

Nettoperiaate tarkoittaa, että talousarviossa sitovuus määrätään nettomääräisesti tulojen ja menojen erotuksena. Tämä on tarkoituksenmukaista tehtävissä, jotka rahoitetaan pääosin palvelujen myynti- ja maksutuotoilla.

Suorite- ja realisointiperiaate: Menojen suoriteperiaate tarkoittaa, että talousarvioon ja -suunnitelmaan otetaan varainhoitovuoden aikana aiheutuvat tulot ja sellaiset menot, joiden suorittamiseen kunta on varainhoitovuoden aikana sitoutunut. Tulojen realisointiperiaate tarkoittaa, että talousarvioon ja -suunnitelmaan otetaan varainhoitovuoden aikana lopullisesti kunnalle kuuluvat tulot.

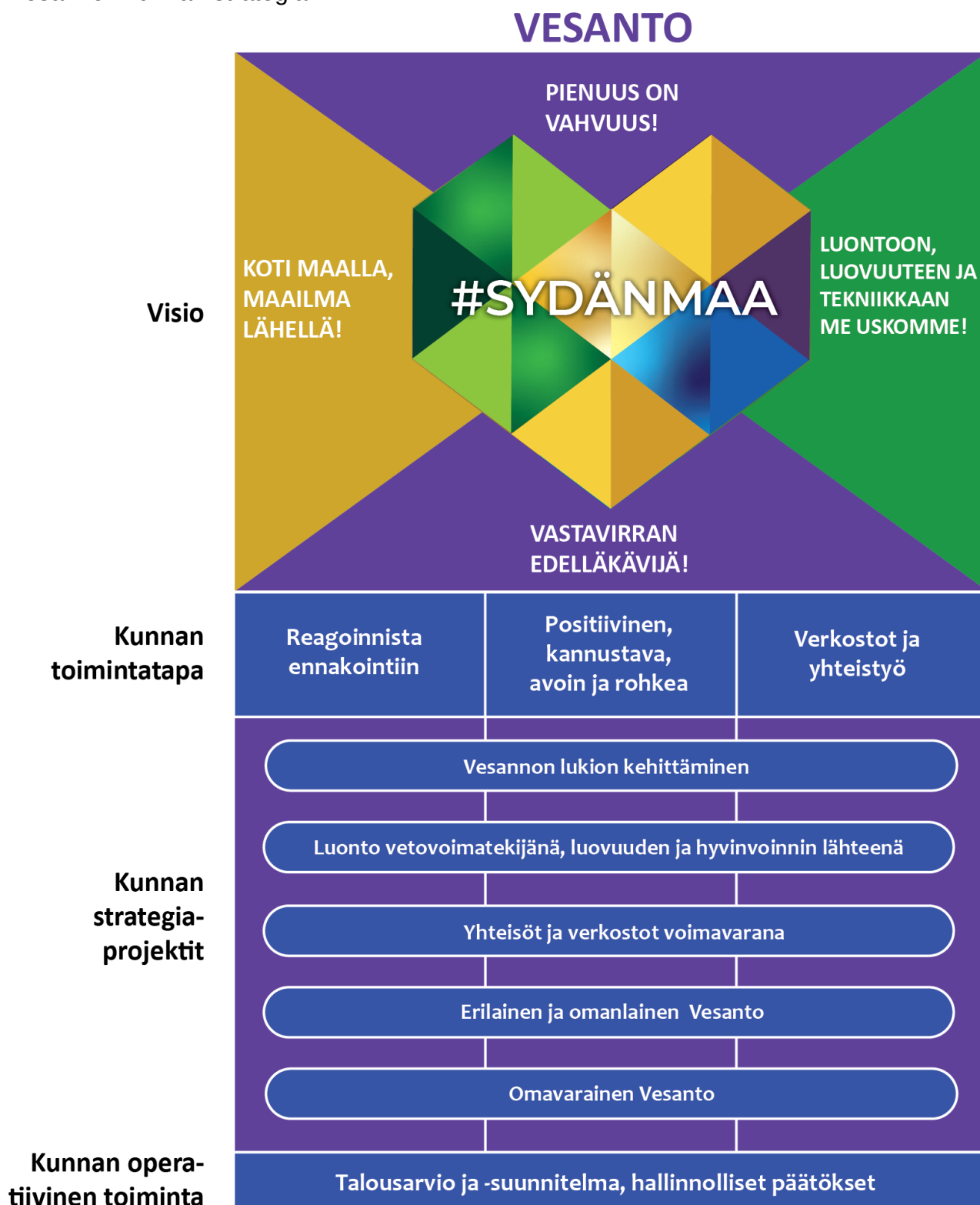
Täydellisyysperiaate: Täydellisyysperiaatteen mukaan talousarvioon on otettava kunnan rahan käyttö ja rahan lähteet kokonaisuudessaan. Tiedossa olevia menoja tai tuloja ei voi jättää talousarviosta pois. Täydellisyysperiaatteen mukaan myös kunnan eri tehtävien sisäiset ostot ja myynnit otetaan talousarvioon, vaikka niihin ei suoraan liittyisikään rahan käyttöä.

Yleiset ohjeet talousarvion laatimiseksi

Ohjeiden laadinnassa on huomioitu Kuntaliiton Kunnan ja kuntayhtymän talousarvio- ja -suunnitelma 2022. Vesannon talousarviot on laadittu Kuntaliiton suosituksen mukaisesti jo vuodelle 2023 ja siitä eteenpäin.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan (KuntaL 65.2 §).

Vesannon kunnan strategia:

Strategian painopisteet ovat seuraavat:

1) Vesannon lukion kehittäminen

- Mitä se on: Vesannon lukion oppilasmäärä kasvaa nykyisestä tasostaan. Oppilaat ovat hyvinvoivia, tyytyväisiä ja saavat eväät selvitä elämässään eteenpäin. *Selvitetään asiat, jotka vaikuttavat lukioon hakeutumiseen sekä oppilaiden tyytyväisyyteen ja hyvinvointiin. Kehitetään näitä asioita systemaattisesti eri sidosryhmiä osallistaen. Huolehditaan tarvittavasta resursoinnista.*

2) Luonto vetovoimatekijänä, luovuuden ja hyvinvoinnin lähteenä

- Mitä se on: Vesannolla on hyvin ideoituja, suunniteltuja, erottuvia ja helposti saavutettavia reittejä ja kohteita eri vuodenajoille ja eri liikkumistavoille, kuntalaisille ja kävijöille. Reittejä käytetään paljon ja käyttäjät ovat niihin tyytyväisiä. *Selvitetään eri väestöryhmien tarpeet, joiden pohjalta suunnitellaan ja toteutetaan hyvä kokonaisuus. Reittien ylläpito, saavutettavuus ja rahoitus mietitään jo suunnitteluvaiheessa. Markkinoidaan tuloksellisesti.*

3) Yhteisöt ja verkostot voimavarana

- Mitä se on: Vesannolla kaikenikäiset ihmiset saavat toisistaan seuraa, turvaa, tukea, oppia ja iloa. Kohtaamiselle on monia areenoita. Vesanto houkuttaa käymään ja asumaan osana yhteisöjä. Kunta on aktiivinen yhteistyökumppani ja osallistaja. *Paikallisten ja ulkopuolisten yhteisvoimin toteutetaan monenlaisia tapahtumia. Kuntien välistä yhteistyötä syvennetään. Paikallisyhteisöjen toimintakykyä, avoimuutta ja näkyvyyttä tuetaan.*

4) Erilainen ja omanlainen Vesanto

- Mitä se on: Savon Villiin Länteen kuuluva Sydänmaa® Vesanto on tunnettu ominta-keisuudestaan. Vesannon luonnosta ja elämänmenosta riittää tarinoita, ja niitä kerrotaan aktiivisesti. Vesanto vetää puoleensa. *Vesannon kunta panostaa pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti viestintään, markkinointiin ja asumismahdollisuuksiin. Kunnan työntekijöiden, luottamushenkilöiden ja kuntalaisten valmiuksia parannetaan ja yhteistyö- ja rahoitusmahdollisuudet hyödynnetään.*

5) Omavarainen Vesanto

- Mitä se on: Vesanto vahvistaa aineellista ja aineetonta omavaraisuuttaan. Parempi omavaraisuus vahvistaa taloutta, turvallisuutta, palveluita ja toimintakykyä erilaisissa tulevaisuuksissa. *Erilaisin toimenpitein parannetaan tavoitteellisesti muun muassa energiaan, työvoimaan, työpaikkoihin, palveluihin, turvallisuuteen, ruokaan ja osaamiseen liittyvää omavaraisuutta sekä paikallisen tuote- ja palvelutarjonnan sekä osaamisen hyödyntämistä.*

Vesannon kunnan strategia päivitetään syksyllä 2025. Muutoksia strategiaan tulee jo palvelualue muutosten takia. Vesannon kunnassa on kolme palvelualue lautakuntaa; elinvoimautakunta, kasvatus- ja koulutuslautakunta ja hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunta. Nuorisotoimi on siirtynyt vapaa-aika- ja hyvinvointilautakunnasta kasvatus- ja koulutuslautakunnalle.

Talousarvio- ja taloussuunnitelma käsittää vuodet 2026 - 2028. Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on hyväksyttävä kunnalle seuraavan vuoden talousarvio. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi on laissa erikseen mainittu talousarvio, jonka sitovuus on oikeudellisesti vahvempi kuin taloussuunnitelman.

Vain todelliset määrärahat ja tuloarviot varataan talousarvioon. Talousarvion 2026 valmistelussa huomioidaan tilinpäätös 2024, talousarvio 2025 sekä puolivuotisraportti 2025. Verotuloennusteet ja valtionosuudet merkitään talousarvioon ja suunnitelmavuosiin sellaisina kuin ennusteet talousarvion laatimisen hetkellä ovat. Huomioitavaa on se, että ennusteet tarkentuvat vielä loppusyksystä 2025.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. (Kuntal 110 §.)

Taloussuunnitelmavuosien 2027 - 2028 määrärahat esitetään talousarviossa tuloslaskelma-, rahoituslaskelma- ja investointiosissa huomioiden merkittävät toiminnalliset muutokset perusteluineen sekä kustannustason muutokset. Taloussuunnitelma on kunnan viranomaisia ja viranhaltijoita toiminnallisesti velvoittava asiakirja.

Vesannon kunnan talouden kuva

Vesannon kunta on tehnyt ylijäämäisiä tilinpäätöksiä vuodesta 2020 lähtien. Ylijäämää on kaikkiaan kertynyt noin 2 524 214 euroa.

Viimeisinä vuosina kunnan talouteen vaikuttavia suuria muutoksia on ollut paljon. Hyvinvointialueet ja työllisyysalueet syntyivät. Työttömyyteen liittyvät lakimuutokset nostavat kuntien menoja tuntuvasti. Sote-kiinteistöjen yhtiöittäminen on pohdinnassa. Vesannon kunnassa yhtiöittäminen koittaisi n. puolen miljoonan euron tulomenetystä kunnalle. Tosin kuntakonserniin kuuluva yhtiö saisi nämä tulot jatkossa. Yhtiöittämisen vaihtoehtoja mietitään muiden pienteen kuntien kanssa. Valtionosuusuudistus on tulossa vuonna 2027 ja sen sisällöstä ei vielä ole tietoa.

Nämä kaikki muutokset tekevät kunnan talouden ennustamisen haastavaksi. Kuntaliiton ennusteiden mukaan kuntien talous on ollut vaikeutumassa jo muutaman vuoden ajan. Siitä huolimatta lähes kaikki pienet kunnat ovat tehneet positiivisia tuloksia tilinpäätöksissään.

Vesannon kunta on ulkoistanut palkka- ja taloushallinnon Pohjois-Savon Monetra Oy:lle. In house-lainsäädännön muutos on vielä kesken, mutta yhtiöt varautuvat lainsäädännön uudistamiseen eri keinoin. Jos uusi laki menee läpi, se tietää monia muutoksia pienille kunnille.

Palveluyhtiö Viisarit Oy:n tulevaisuus on edelleen epäselvä. Tervon kunta on tehnyt päätöksen, ettei enää osta Viisareilta palveluita, mutta pysyy edelleen osakkeen omistajana. Vesannon ja Keiteleen kunnissa pohditaan, miten yhtiön kanssa jatketaan. Jos päädytään yhtiön purkamiseen, se edellyttää kunnan teknisen toimen uudelleen rakentamista, palvelujen ostoa markkinoilta tai kuntien yhteistyötä esim. isäntäkuntamallilla.

Arvioitu tulo- ja menokehitys 2026

Talousarvion laadintaan lähdetään 3,5 %:n kasvavalla toimintakatteella 2024 lukuihin verrattuna. Kustannuskehitystä kuvaava peruspalvelujen hintaindeksi on vuosina 2026-2029 noin 3,3 % vuosittain. (Lähde: Julkaisut.valtioneuvosto.fi)

Palkkakustannukset on laskettu 6/2024–5/2025 palkkakustannusten keskiarvolla huomioiden palkkojen sopimuskorotusten vaikutukset. Palkkojen sivukulut on huomioitu tarkastelujakson keskiarvoilla pl. tasausmaksu, jossa on käytetty Kevan alustavaa arviota 2026 makstrasasta. Vuonna 2025 voimaan tulleen TE-uudistukseen liittyviä kuluja on lisätty 100 000 euroa kunnanhallituksen toimitielimelle.

Rakenteelliset muutokset ovat tulevina vuosina välttämättömiä ja niitä toteutetaan pitkällä tähtäimellä toiminnan tehokkuutta ja tuloksellisuutta hakien, turvaten lakisääteiset palvelut.

Investointien kohdalla on mietittävä, onko investointi palvelutuotannolle välttämätön, parantaako se toiminnan tehokkuutta tai tuottavuutta, tai onko kyseessä kunnan elinvoimaa selvästi tukeva ja strategian mukainen investointi.

Vesannon kunnan veroprosentti on 9,50 %. Kuntaliiton 5/2025 saapuneen veroennustehikon mukaan Vesannon verotulot ovat vuonna 2026 4.321.000 euroa (toteutuma 2024 4.134.000 euroa), vuonna 2027 4.361.000 ja vuonna 2028 4.486.000 euroa.

Kunnan valtiosuudet verokompensaatioineen ja kotikuntakorvauksineen ovat vuonna 2025 3.234.388 euroa. Valtiosuudet tarkentuvat syksyllä, kun kuntien vuoden 2024 lopulliset tilinpäätökset päivittyvät Valtiokonttorin järjestelmiin. Rahoitus pohja asettaa ison haasteen kunnan toimintojen järjestämiselle, eivätkä kasvavat toimintakulut tehtävää helpota. Myös hyvinvointialueiden rahoituksella on vaikutusta kuntien rahoitukseen valtiosuuksien kautta, koska julkinen sektori on kokonaisuus.

Ohjeet toimialoille talousarvion ja taloussuunnitelman laadintaa varten

Vuoden 2026 tavoitteet johdetaan kunnan strategiasta ja laajan hyvinvointikertomuksen tavoitteista. Vuoden 2026 talousarviotavoitteet ja tarkemmat HYTE-tavoitteet määritellään johdoryhmässä 14.8.2025. Konsernin osalta tavoitteet määritellään erikseen ja yhteistyössä konserniyhtiöiden kanssa.

Jokaisen palvelualueen tai sen sisällä olevan tulosalueen tulee määritellä kyseisen tavoitteen suhde strategiaan. Tämä huomioidaan talousarvion rakenteessa.

Sitovia tavoitteita asetetaan 2-3 kappaletta ja niiden tulee olla kunnan toiminnan kannalta keskeisiä, realistisia, konkreettisia ja mitattavia. Tavoite on päämäärä, sillä kuvataan tulos, joka saavutetaan toimintaa varten annetuilla määrärahoilla talousarviovuoden aikana. Resurssit ovat keinoja tavoitteeseen pääsemiseksi. Määräraha tai siinä pysyminen tai lakisääteisten velvoitteiden täyttäminen eivät ole kuntalain tarkoittamia tavoitteita. Tavoitteiden sitovuustaso tulee määritellä.

Talousarvion laadinnan aikataulu 2025

14.8.	Johtoryhmäkäsittely
Elo-syyskuu	Toiminnan tavoitteet eli tekstiosan laadinta. Talousarvion tekstipohja oltava valmis 30.9.2025.
25.9.	Alustava talousarvioseminaari. Kunnanhallituksen käytössä on karkea talousarviolaskelma.
17.10.	Talousarvioesitysten luvut (myös sisäiset erät) on rekisteröity talousarvio-ohjelmaan.
4.11.	Kunnanhallituksen talousarvioseminaari
12.11.	Yhteistyötoimikunta, jossa esitellään talousarvio yhteistyötoimikunnalle
17.11.	Kunnanhallituksen käsittely
15.12.	Kunnanvaltuuston käsittely

Pia Harmokivi
Kunnanjohtaja
Vesannon kunta